

SocialdepartementetPensionsmyndigheten
Box 38190
100 64 Stockholm

Uppdrag till Pensionsmyndigheten att stärka kontrollen av äldreförsörjningsstöd och andra bosättningsbaserade förmåner

Regeringens beslut

Regeringen ger Pensionsmyndigheten i uppdrag att stärka kontrollerna för att säkerställa att bosättningsbaserade förmåner inte betalas ut till en person som på grund av en utlandsvistelse inte har rätt till förmånerna.

Pensionsmyndigheten ska analysera om och i så fall vilka åtgärder som kan vidtas för att stärka kontrollerna, bl.a. avseende bosättning och förekomsten av utländska inkomster vid ansökan samt fortlöpande under utbetalningstiden av förmånerna, samt bedöma vilken effekt åtgärderna kan tänkas få för att minska felaktiga utbetalningar inom förmånen äldreförsörjningsstöd och andra bosättningsbaserade förmåner. Vid utförandet av uppdraget ska förmånen äldreförsörjningsstöd vara ett särskilt fokusområde, och redovisningen ska även innehålla en analys av de risker för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott som är specifika för förmånen.

Pensionsmyndigheten ska lämna förslag på om och i så fall på vilka sätt kontrollarbetet kan stärkas för att säkerställa att ersättningar inte betalas ut till personer som vistats utanför Sverige längre än vad regelverket för en viss förmån tillåter.

Den del av uppdraget som består i att redovisa vidtagna åtgärder och förslag till ytterligare åtgärder samt analys av specifika risker förknippade med äldreförsörjningsstöd ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 30 juni 2025. Den del av uppdraget som består i att bedöma åtgärdernas effekter ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 24 februari 2026.

Bakgrund

Regeringen bedömer i budgetpropositionen för 2024 att ca 15–20 miljarder kronor betalas ut felaktigt från välfärdssystemen varje år. Ungefär 90 procent av det beloppet uppskattas vara orsakat av att felaktiga eller oriktiga uppgifter ligger till grund för utbetalningarna, exempelvis felaktiga uppgifter om bosättning. Att välfärdssystemen utnyttjas av personer som saknar rätt till förmåner som finansieras av det allmänna skadar förtroendet och kan på sikt undergräva legitimiteten för välfärden.

Flera riskanalyser och studier av felaktiga utbetalningar visar att det finns en betydande risk för utnyttjande av de bosättningsbaserade förmånerna garantipension, bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd till följd av oriktiga uppgifter om bosättning eller längre tids vistelse utomlands.

Äldreförsörjningsstöd är det yttersta grundskyddet för äldre personer som är över 66 år och som är bosatta i Sverige och som har låg eller ingen allmän pension. 97 procent av mottagarna av stödet är födda i ett annat land än Sverige och 92 procent är födda utanför EU/EES. Regeringen är medveten om att denna förmån är särskilt utsatt för risk för felaktiga uppgifter om bosättning och därmed felaktiga utbetalningar. I en studie från 2019 avseende denna orsak till felaktiga utbetalningar utmärkte sig också äldreförsörjningsstödet som den förmån där dessa problem var som störst (Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen 2019, Läcket i välfärdssystemen, del 2, s. 109–111). Det är därför väsentligt att säkerställa att äldreförsörjningsstöd inte ges till personer som vistas utanför Sverige längre tid än vad regelverket för förmånen tillåter.

För att på ett bättre sätt kunna kontrollera att äldreförsörjningsstöd dels betalas ut på rätt grunder och till rätt personer, dels inte betalas ut till personer som vistas utanför Sverige under längre tid än vad regelverket för förmånen föreskriver, har regeringen i budgetpropositionen för 2025 föreslagit att öka Pensionsmyndighetens förvaltningsanslag med 20 miljoner kronor per år för att stärka myndighetens kontrollarbete, såväl inför ett beslut om ersättning som under utbetalningstiden.

Felaktiga uppgifter om bosättning och underlåtenhet att meddela vistelse utanför Sverige som påverkar rätten till ersättning ligger också till grund för betydande felaktiga utbetalningar av andra förmåner inom pensionssystemets grundskydd. Felaktiga utbetalningar av bostadstillägg till pensionärer, som

2021 uppskattades till 668 miljoner kronor, orsakas till största delen av att lämnade uppgifter om bosättning ligger till grund för Pensionsmyndighetens handläggning och beslut är oriktiga eller blir oriktiga genom underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden. Även garantipension påverkas av denna problematik, och 2021 uppskattades de felaktiga utbetalningarna uppgå till 269 miljoner kronor. Orsaken till att uppgifterna blir oriktiga kan vara ett resultat av oaktsamhet vid ansökan, att ändrade omständigheter inte anmäls eller att medvetet felaktiga uppgifter lämnas till myndigheten.

Närmare om uppdraget

Regeringen konstaterar att lämnande av oriktiga uppgifter om bosättning och underlåtenhet att anmäla ändrade omständigheter kopplat till bosättning innebär en risk för felaktiga utbetalningar av bosättningsbaserade förmåner i det allmänna pensionssystemet, i synnerhet vad gäller äldreförsörjningsstöd. Felaktiga utbetalningar av garantipension och bostadstillägg riskerar också i högre grad att över tid ackumuleras till betydande belopp eftersom förmånerna betalas ut tills vidare. Regeringen bedömer därför att det, utöver äldreförsörjningsstöd, är angeläget att stärka kontrollerna även av garantipension och bostadstillägg till pensionärer. I uppdraget ingår det därför att generellt stärka kontrollen av bosättningsbaserade förmåner kopplat till oriktiga uppgifter om bosättning och att säkerställa att förmåner inte betalas ut till personer som befinner sig utomlands längre tid än regelverket för förmånen tillåter.

Pensionsmyndigheten ska vid utförandet av uppdraget i första hand beakta de befintliga regelverken för de olika förmånerna. Om myndigheten identifierar tydliga begränsningar i myndighetens kontrollverktyg som orsakas av begränsningar i regelverken, får myndigheten lämna sådana förslag till regeländringar. Det gäller under förutsättning att myndigheten på ett tydligt sätt kan redogöra för behoven av nya eller ändrade kontrollverktyg och påvisa hur regeländringen skulle stärka kontrollarbetet och minska risken för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

På regeringens vägnar

Anna Tenje

Johannes Wannong

Kopia

Finansdepartementet/BA, SKA